

Walberg, C. G.

Nå, hur går det

med

Polis-Mästaren?

Frågan är fri, när hon är ärlig.

STOCKHOLM, 1818,
hos Zacharias Haeggström.

54

1818

Das Buch ist von

dem

Poliz-Meisteren?

Das Buch ist von

78

27
1878

Nå hur går det med Po-
lis-Mästaren?

Är en fråga, som i en tid bortåt låtit höra sig och höres ännu i alla samqväm, på Klubbar, Vårdshus, Källare, och — förmodligen äfven Näringsställen. Det är också icke underligt, då PolisMästaren i Stockholm, Herr UnderStåthållaren och Riddaren *Olof Wannqvist*, blifvit hos Riksens Höglofl. Ständers Justitie Om-budsman i tvenne särskilta skrifter, hvilka genom tryck till *allmän* kunskap kommit, anklagad för *olaga arrestering och våld mot oskyldige*. Våld, säger den rättsinniga Svenska Publiken, är ju ej ens, utan i nödfall, tillåtet mot *brottslingen*, eller i allmänhet blott, när högsta nöd är på färde; och här — skall det vara begånget mot personer på blotta misstankar, och begånget af en Konungens Embetsman, som just är tillsatt

att afböja våld och oordningar! Hvar och en inser, att här är fråga om de 2ne tryckta skrifterna, under namn af: *Polisen utan slöja*, m. m. Dessa skrifter hafva gjort ett uppseende, som alla dylika nödvändigt måste göra, särdeles i ett land, der man sällan ser sådana, och följaktligen lika sällan några anledningar dertill förefinnas måste. Ja, det säges till och med, att från landet inkomna personer, hvaribland äfven bönder, uppköpt dussintals exemplar; och då en ännu större mängd lärer af förläggaren blifvit till Commissionärer i Landsorterna sände, samt en del äfven visserligen med Posten afgått, kunna dessa skrifter sägas vara spridda kring hela Riket.

Hufvudskälet till den framställda vigtiga frågan är naturligtvis sjelfva saken, sjelfva den angifna våldsgerningen. Missg. Balkens 20 Cap., som handlar om allmän landsfrid och vägafrid, bjuder i 7de §.: "Hvar som griper, bastar, eller binder någon oförvunnen, utan uppenbar missgerning, ther han må gripas och häktas före, straffes med ett års fängelse, med eller utan arbete, efter omständig-

heterna, plikte ock thertill Etthundrade daler till treskiftes. Orkar han ej böta, arbete therutöfver i fyra månader"; och §. samma Balk: "Pinar man någon, att dermed tvinga honom till bekännelse i någon sak; straffes som i föregående §. sagdt är, och plikte han thessutom dubbelt för såramålet, ther sådant theri kommer.

Nu är PolisMästaren, Herr UnderStåthållaren Wannqvist, angifven, 1:o att hafva låtit arresteras och fem veckors tid i arrest qvarhålla trenne åkaredrängar, till intet brott förvunne, men af honom misstänkte att hafva mördat en bonddräng; och skall Herr UnderStåthållaren tillika låtit prygla 2ne af dem, för att dem till bekännelse tvinga, hvarförinnan han skall hotat dem alla tre, att, *om de ej bekände, skulle de få stryk hvarje dag och sitta i häkte så länge tallen vore grön.* Ett sådant förfarande vore ju alldeles oerhörddt, när man dertill lägger beskaffenheten af arresterna, jemte sjelfva den öfriga behandlingen, nogsam samt beskrifna i *Polisen utan slöja* N:o 1; när man besinnar den likaledes beskrifna prygelmetodo-

den; när man äser sjelfva anledningen till hela det angifna våldet, som skall varit blott den, att desse åkaredrängar skola skjutsat bonddrängen, som sedermera bortkommit. Lägg härtill, att det föregifna brottet, nemligen mord å bonddrängen, säges aldrig existerat! Ja, det är omöjligt, att icke betagas af fasa vid läsningen af denna klagoskrift; att icke åtminstone för ett ögonblick tro sig försatt bland Turkar och Hedningar, men icke bland upplysta och odlade människor. Man kan icke begära, att en Svensk Allmänhet skall med kall blod läsa något sådant, och det vore äfven desto rysvärdare, som det skulle förutsätta, att en sådan allmänhet kunde när som helst vara färdig, att sjelf begå de uppenbaraste våldsgärningar, och att den icke hade minsta känsla för hvarken straff eller belöning, utan vore i stånd till hvad som helst. Den känsla, Allmänheten erfar vid ifrågavarande tillfälle, är således, långt ifrån att vara fördömlig, tvertom god och lofvärd, samt ett verkligt bevis på dess moralitet och oförderfvade tänkesätt. Särdeles gör an-

gifvelsen ett djupt intryck på de lägre klasserna, som tänka: Kan sådant hända en, så kan det hända oss alla! ty när står ej misstankans fält öppet för den, som är böjd att misstänka? Det är ock en gammal sats, som ej är dessa klasser obekant, att af en enda laglöshet uppkommer allmän osäkerhet. Men också alla bättre, väl uppfostrade människor, som ej anse sig hafva något att för sig befaras, röras på det mest lifliga sätt vid ett slikt förevetande, och taga deri den närmaste del, hvilket allt ändtligen är ett hugnande bevis på den allmänna rättskänslan. 2:o är Herr UnderStåthållaren angifven att hafva låtit arrestera en pigga, som sökt i underdånighet få ingifva en suplik till f. d. H. K. H. KronPrinsen, vår nuvarande Allernådigste Konung. Denna gerning är visserligen af mycket mindre betydighet än den förra, men rapporterar sig likväl fullkomligt till ofvanåberopade Missg. Bns 20 Cap. och 7 §. Dessutom är betydligheten icke så liten, som mången kunde föreställa sig. Att piggan blef antastad i sjelfva Slotts-trapporna, inom Konungens Borg, är re-

dan något rätt förvånande; de väl klädda karlar hon nämner, kunde väl ej vara andra än Polisbetjenter, och dessa kunde ej göra det på eget bevåg; och att hon antastades just i ett sådant ärende, samt derefter arresterades, är förskräckligt, då man känner, att den höga Person, till hvilken hon sig ämnade, var, såsom hon ock sjelf i Polisen anmärkte, tillgänglig för alla, utan åtskillnad, välförståendes efter behörig och tillständig anmälan. Ja, endast den fråga, Herr UnderStåthållaren skall hafva gjort henne, "Hur hon understöd sig att söka H. K. H. Kron-Prinsen?" är i högsta måtto effertänkelig, ty den kunde hafva ingifvit en mera enfaldig sökande det ofördelaktiga begrepp om samma höga Herre, att ingen besvärande, ingen lidande finge Honom nekas. Och ett sådant begrepp, bland menige man utspridt, hvad skulle det ej verka!

Efter erhållen kännedom af så oerhörda anlagelser, offentligen gjorda och genom tryck publicerade, och då klaganderne högligen anhållit om upprättelse för deras lidande, var det ju icke un-

derligt, att man genast allmänt frågade hvarannan: *Nå hur skall det gå med PolisMästaren?* Också glömde man ej härvid, hvad så väl allmänna rykten som allmänna skrifter sagt, rörande en på Riddarhuset gjord motion om Polisen. Man resonerade väl tillika så, att åkaredrängar och pigor äro mindre betydande personer, och i allmänhet icke heller hafva det bästa rykte om sig; men emot ett sådant resonemang ställde man genast—och huru kunde man annat?—sjelfva det grymma i behandlingssättet, sådant det är angifvet; och ehur man än försökte ursäktas, kom man dock alltid åter till tanken på hvarje, äfven den ringaste medborgares naturliga och lagliga rättighet, att äga frihet till sin person, så länge han intet ondt gjort, och framför allt, att icke äfventyra kroppslig bestraffning. Här kan nemligen icke vara frågan om åkaredrängars sämre eller bättre *reputation*, hvilken är en särskilt sak; det är nog, att lagen är lika för alla, och dessutom hjälpes ingens moralitet med införande af prygel- och arrestregemente, handhafdt efter infall och godtycko. Dessa reflexioner gjorde man

allmänt, och, som anmärkt är, ingen må anse det underligt, utan måtte man snarare ha förundrat sig, om ingen menniska brytt sig med hela saken.

Men — tiden kom och tiden gick. Af *Polisen utan Slöja* N:o 1. fick man ingen upplysning, när klagokriften blifvit till R. St. JustitieOmbudsman ingifven, äfvensom ej heller när den blifvit utställd till Vederbörandes förklaring. Man förmodade dock, att det förra skett mot slutet af Februari och det sednare strax derefter. Immerfort upprepade man sina frågor, reflexioner och betänkligheter, samt började redan på förhand anställa gissningar, huru det väl skulle gå med *Polismästaren* — förklaringen väntades otämligt — och kom ej. Det är sant, Allmänheten hade väl ingen rätt, att se den publicerad, om NB. saken på det viset skall tagas; men hon föreställde sig — och som det tyckes, med något skäl — att den som blifvit så anklagad, skulle skynda, att ej allenast hos JustitieOmbudsmansEmbetet, utan ock inför henne söka rättfärdiga sig, d. v. s. att den förklaring som ingafs skulle till tryck befor-

dras. Emellertid uteblef den. I det stället såg man ungefär en månad efter N:o 1 utkomma *Polisen utan Slöja* N:o 2 med en på titelbladet kullstjelpt gråtan-Themis, eller rättvisans sinnebild i trä-schnitt, hvilken skrift, enligt påskrift *EX OFFICIO*, lärer blifvit till Just. Ombudsmans Expeditionen ingifven den 16 sistlidne Mars. Naturligtvis gaf denna skrift ytterligare anledning till frågan: *Nå men hur skall det då gå med PolisMästaren?* Naturligtvis ökades den allmänna väntan på en förklaring å hans sida.

Omsider, den 24:de Mars, läste man i *Dagligt Afhanda* ett slags *inledning* dertill, ingifven hos Högbermalte Expedition, deri Herr UnderStåthållaren yttrar sig vara verkeligen *ledsen*, att flere inträffade Embetsgöromål hindrat honom, att, så snart som han önskat, kunna afgifva sina förklaringar öfver de med honom communicerade klagomålen; tilläggandes Herr UnderStåthållaren, att han likväl ofördröjligen skulle hafva äran aflema dem."

Det torde ej böra förtigas, att äfven den väntande allmänheten blef, vid läs-

ningen här af, något *ledsen*, och ur flera giltiga skäl. Allmänheten, alltid ädelsinnad och billig, har aldrig misskänt den utomordentligt både trägna, tråkiga och svåra beskaffenheten af PolisMästaretjensten i Stockholm. Man har tvertom städse beundrat ihärdigheten hos dess nu varande innehafvare, och man vet mer än väl, att denna tjänst är kanske den mest tröttande och maktpåliggande i Riket. Man visste ock värdera Herr UnderStåthållarens yttrade tänkesätt, att Embetsgöromålen gå framför allt. Men—då välbemälte Herre var så hårdt anklagad, då man så otåligt afbidat riktig visshet i saken—ty blott den ena partens hörande var icke nog—hvad skulle man nu tänka vid läsningen af dessa få rader? Skulle—så sade man—skulle ej blott några timmar varit tillräcklige för Herr UnderStåthållaren, att författa en ordentlig förklaring, åtminstone i anledning af första anklagelsen? Dessutom är dessa raders innehåll för ingen del tillfredsställande, utan deremot nästan nedsläende. Man är nemligen, och detta är hufvudsaken, ej i stånd, att derutur sluta,

det Herr UnderStåthållaren *nekar* till det öfverklagade förhållandet. Skall man då nödgas, NB. tills vidare, anse det alldeles *sådant*, som klaganderne det uppgifvit? Det kan man likväl icke, och gör det säkerligen icke heller. Men hvad skall man då göra, annat än idkeligen fråga: *Nå hur skall det då gå* etc. Oväntad är anmärkningen, att "det vill synas, som de klagande *nu först* och på en gång fått kunskap och öfvertygelse om liden oförrett." Icke kan detta tjena till något urskuldande, derest deras klagan skulle äga någon grund. En illasinnad uttydare skulle ur dessa ord kunna draga den slutsats, som omöjligen kan vara Herr UnderStåthållarens mening, att det ej är så noga, huru man behandlar personer, som icke känna, hvilka lagliga rättigheter de i ett väl styrdt och lagbundet samhälle äga att fordra; som icke känna, att lagen har intet anseende till personer, utan skyddar eller åtminstone är ämnad att skydda, så väl den låge som den höge, den fattige som den rike, åkaren som den ände, pigan som nådig Frun o. s. v. Att klaganderne "dröjt så länge", bevisar i och

för sig sjelft ingenting, och deras talan är derigenom ej försuten. Hafva de verkligen dröjt af okunnighet, så äro de desto mer beklagansvärde; men monne ej mången snarare skall tro, att de dröjt af fruktan, icke att ej vinna tillbörlig rättvisa — ty den måste väl här i landet stå atterhålla mot hvem som beldst — men af den fruktan, som dylikt folk vanligen hyser för höga Herrar? Vidare yttrar Herr UnderStåthållaren sig, i betraktande af anledningarne till klagoskrifterna, böra, såsom orden lyda, *förvänta flere af tika beskaffenhet.* Hvad Herr UnderStåthållaren kan härmed åsyfta för anledningar, är obekant. Allmänheten ser ingen annan anledning, än sjelfva lidandet, och har det inträffat, så behöfves ock ingen annan. Emellertid synes denna *förväntan* bort vara ett skäl mera för Herr UnderStåthållaren, att ju förr dess heldre förklara sig öfver de redan *inkomna* klagoskrifterna, ty ju flere som, enligt Herr UnderStåthållarens mening, skulle böra förväntas, ju större blefve Herr UnderStåthållarens besvär och möda, då dess "Embetsgöromål" troligen icke

lära aftaga; och äfven om de förväntade klagomålen skulle, som man förmodar, vara ogrundade, medtaga dock förklaringsgarne sin tid. Visserligen söker likväl Herr UnderStåthållaren upplysa om skälet till sin väntan; men denna upplysning lemnar icke allt det ljus, man billigen önskar i detta viktiga fall. Herr UnderStåthållaren säger nemligen, att det är honom "*ofta särskilt befaldt*", att hämma alla afvikelser från god ordning." Dessa särskilda befallningar känner icke allmänheten, och om de finnes, men äro af natur att ej kunna publiceras, torde de tilläfventyrs icke ens böra åberopas. Huru vill man begära, att okungjorda lagar skola efterlefvas, då de kungjorda dagligen blifva öfverträdde? Icke kan det ha' varit Herr UnderStåthållaren särskilt befaldt, att t. ex. låta arresteras personer, som befunnit sig i Slottstrapporna med underdåniga supliker, om det annars var Polisbetjenter, som der antastade den klagande pigan; ty många påstå, hvad författaren dock ej känner, att Polisbetjenter, opåkallade, hafva inom Konungens Borg ingenting att beställa, men hvad skulle det väl annars vara för

folk, då de förde pigan upp i Polisen? I alla fall, då det är allmänt känt och i sakens natur ligger, att Polisen just är inrättad till hämmande af oordningar, så är det åtminstone mig obegripligt, hvar-till särskilta stadganden i denna del skulle tjena. Bland afvikelserna från god ordning räknar Herr UnderStåthållaren "mer och mindre uppenbara tiggerier af hufvudstadens inneväånare eller af från orterne hitkommande personer, antingen rent af i ändamål att tigga, eller under föreburna rättegångar och andra ärender." Vill Herr UnderStåthållaren härmed säga, att den antastade och häktade pigan hade för afsigt att tigga? Supplik betyder ej alltid detsamma som tiggeri, och det är ännu icke upplyst, åtminstone ej offentligen, hvad pigans supplik innehöll. Ännu mindre anledning förefinnes dertill, att åkaredrängarne kunnat beskyllas för tiggeri eller föreburna rättegångar, och på grund af allt detta kan man således, i det skick saken ännu är, icke inse, huru de anklagelser, Herr UnderStåthållaren förväntar, kunna, då de förmenas röra endast nyssnämnda ämnen

eller förebäranden, vara af lika beskaffenhet med de redan anhängigt gjorda. I öfrigt synes det visserligen höra till en god ordning, att tiggerier, under hvad namn som heldst, böra förekommas; men detta förekommande förutsätter väl nödvändigt förekommandet af nöd och elände. Så länge de ej kunna afhjelpas, torde tiggeriers fullkomliga hämmande vara omöjligt, men alldeles omenskligt synes det vara, att arresteras eller annars illa behandla en olycklig nödlidande, och må man icke undra, att denne på allt möjligt sätt söker erhålla litvets första behof, äfven om det skulle någon gång ske genom krokvägar; må han endast straffas då det sker genom brott; när man dagligen ser människor, som äga öfverflöd på allt, likväl rakt fram, uppenbarligen och ofta helt oblygt fika efter att få mera!

RELATA REFERO. Sådan är Stockholmska Publikens opinion i denna sak, och Herr UnderStåthållaren, som måste vara en upplyst och tänkande man, ty någon annan kan icke innehafva en sådan post, torde sjelf finna den både billig och na-

turlig. Det är nu ungefär en månad, sedan den lilla inledningen i *Dagl. Allehanda* lästes och förklaring *ofördröjligen* lofvades. Frågan: *Nå hur går det med Polismästaren?* är mera ifrig än någonsin. Men icke blott denna, utan flere andra frågor och reflexioner hafva nu på en 14 dagar börjat göras. Man må anföra dem, ty det är alltid nyttigt att veta hvad allmänheten tänker i viktiga ämnen. I förbigående sagdt, har man hört en och annan anmärka, att den frågande allmänheten har ej med hela denna sak att göra. ~~Då här ofvan är visadt både det lofliga och naturliga i allmänhetens nyfikenhet, må blott sägas, att sistnämnde anmärkning är något olämplig, törhända alldeles obehörig i ett fritt land, under en fri Constitution och en liberal Styrelse. Ja, den torde endast kunna passa despotiska eller slafviska hufvuden, men beggedera hafva ingen framgång här, om de ock skulle finnas. I ett lagbundet samhälle måste folket hafva både rättighet och häg, att se, efterfråga och förnimma, ej mindre huru lagarne skipas, än huru de personer an-~~

ses, som skulle tillåta sig att skipa dem orätt eller illa. Vår nådige Konung sjelf, rättvisans högste Representant och Beskyddare, har flera gånger offentligen förklaradt sitt trogna folk, att han icke vill gå annorlunda, än stödd på Lagen, och äfven deraff följer tydligen detta folks rättighet till den förhoppning och fordran, att alla andra skola ombeslita sig att träda i Hans höga och helgade fotspår, samt medför derjemte den säkra visshet, att de i annat fall onådigt skola anses. Äro icke Konungens egne rådgifvare ställde under ansvarighetslag och allmänna omdömet, det förra enligt Constitutionen, det sednare genom den deri grundade tryckfriheten? Dock, berörde obehöriga anmärkning förtjenar icke vidare omröras. Således till vårt ämne. Somlige förmäna, det Herr UnderStåthållaren Vannqvists förklaringar torde redan å vederbörlig ort inkommit, samt befunnits nöjaktiga. Andre säga, att i det fallet äger hvar och en dem utlösa och till tryck befordra, hvaremot åter andre, och de utgöra mängden, omöjligen kunna föreställa sig annat, än att veder-

börande sjelfve måste hafva högsta interessel i att gifva dem publicitet, och skulle redan gjort det, om de vore inkomna. Någre fråga: men kunna icke sakägarna hafva nedlagt sin talan? Men då göra otalige det inkastet: Om ock så vore, kån väl sjelfva saken, derest den är så beskaffad, som klaganderne upp gifvit, derföre få nedläggas? Sådant tror man på goda skäl icke vara rimligt, välförståendes emedan det ej vore lagligt. En del påstår, att anklagelserne till största delen kunna vara ogrundade, ty att de helt och hållet skulle vara det, är väl icke tänkbart. Men i sådant fall, menar man, skulle väl de klagande till ansvar ställas. Man har sett personer pligtfällas för vida mindre angripelser mot Embetsmän, än de ifrågavarande äro. Men om dessa varit ohemula, så vore väl de klagande längesedan till behörig näpst befordrade; hvarom man likväl ej heller någonting hört. Korteligen, saken är af den ömtåliga natur, att hon omöjligen kan anses vara öfverlemnad åt glömskan, utan väntar Allmänheten, och med största skäl,

något *Resultat* af hvad man redan sett; och det kan väl invändas, att Allmänheten sjelf äger å behörig ort rättighet till efterfrågan; men derpå torde svaras, att hon väl ej kan infinna sig der en corps, och att, om hon ock det kunde, men sådant likväl underlåter, sker det troligen af den grund, som nyss anfördes, att hon anser vederbörande böra vara lika ifrige, att vilja gifva henne upplysning, som hon är att den erhålla. Hufvudsumman ändtligen af alla dessa frågor, anmärkningar och reflexioner är, att så småningom den, hvarje rättsinnig sårande tanken, att ingenting blir af hela saken, kan få öfvervigt i opinionen, samt får det mer och mer, ju längre upplysning saknas, hvilket också har den särskilta obehagliga verkan, att man föreställer sig saken mycket värre, än den torde vara, och mången illasinnad eller misstänksam tror både ett och annat, uppgörandes i sin mörka inbillning tusende mindre vackra motiver till tystnaden; och det är i synnerhet denna omständighet, som föranledt närvarande enfaldiga och, som man hoppas, hvarken olagliga, obilliga

eller otidiga betraktelser af en man, annars föga skrifvande för pressen, och som, om han ock ej är förfaren i välta-
 lighetens ofta konstlade konst, torde åt-
 minstone härmed visa, att han föres af
 känslan för det rätta och goda, hvilket
 ock är hans enda syftemål.

Denna upprigtiga känsla föranleder
 också Författaren till den slutliga an-
 märkning, att ju längre det hädanefter
 drager på tiden, innan något ljus i må-
 let erhålles, ju närmare skall den stora
 frågan: *Nå hur går det etc.*, som hittills
 i det mesta varit obestämd, småningom
 börja rigtas åt en enda gifven punkt, och
 denna punkten är — R. Ständers Ju-
 stitie Ombudsman. Han måste nemligen
 äga, äfvensom vara pliktig, i kraft af sitt
 Embete, att påskynda saken, äfvensom
 det lär bero på samma höga Embets-
 man, att finna förklaringen nöjaktig el-
 ler ej, samt tillika, i händelse af sednare
 alternativet, och derest målsäganderne vil-
 ja förlikas om sin rätt i böter och ska-
 destånd, ändock bestämma målets vidare
 fortgång enligt lag. Den allmänt kända
 nitälskan och drift, hvarmed nuvarande

innehafvare af detta maktpåliggande Embete det förvaltadt, tillåter ingen tvekan i denna del, då frågan är om en sak, som gjort så mycket uppseende och äfven det i alla måtto förtjenar. Den omständigheten, att anklagelserne blifvit gjorda under öppen Riksdag, lärer ej heller litet bidra till allmänna uppmärksamheten, som måste delas äfven af Rikens Höglofl. Ständer, då Justitie Ombudsmannen enkannerligen är deras Man, och hvilka säkerligen af sina hemmavarande Committenter framdeles lära tillfrågas, hvad som följt på så märkvärdiga anklagelser, som här omförmälta. Ja törhända blir den första fråga, som till dem framställes: *Nå hur gick det med Polis-Mästaren?* Det synes således vara H. H. Justitie Ombudsmannens egen fördel, att gifva åt denna sak all möjlig publicitet, om ingen annan gjorde det; hvaremot ingen påstår det vara hans Embetskyldighet, då ärendet naturligtvis i alla fall intages i hans årsberättelse.

Man tillförser sig, att närvarande betraktelser ej skola illa upptagas eller misskännas. De afse endast och allenast

sjelfva saken, och att de flesta i öfrigt äro, så till sägandes, tagna ur allmänhetens egen mun, det må väl hvar och en erkänna. Dessutom torde åtskilligt af hvad här är anfördt tjena att stadga om-dömet hos den del af allmänheten, som icke så noga vet, huru den bör tänka, och som derföre vanligen tänker orätt eller ensidigt, och författaren vågar således sjelf hysa den tankan, att han icke alldeles onyttigt härmed använt några timmar. Stockholm d. 21 Aprill 1818.